

medens der jo hidtil kun er fremkommet tvende Aiter af Forslag til en saadan Lov, nemlig det ene Forslaget om en tvungen Afstaaelse af Fæstegodset i Kraft af en Taxationsforretning — et Forslag, som jeg ikke behøver at udtale mig imod — og det andet det Forslag til Afholdelse af Auktionsforretninger, som her nærmest foreligger, og som efter min Mening ligeledes er ubrugeligt. Naar man ikke kjennder andre Forslag end saadanne, som man anseer for ubrugelige, saa har det i sig selv ikke Meget at betyde, at man anerkjennder den Grundsaetning, at et Paabud som det, der er Tale om, kan fremkomme, naar man finder passende Midler dertil, at Lovgivningsmagten er berettiget til at give et saadant. Svoerigt kan der, som sagt, ikke være Noget at indvende imod, at denne Deel af Mindretallets Forslag vedtages. Indvendingen derimod kan kun møde fra Duffet om at tilveiebringe den størst mulige Klarhed i Situationen.

Seg kan nu ikke nægte, at jeg finder, at der egentlig ikke er blevet bidraget til en saadan Klarhed ved det veltalende og ganske vist for Mange tiltalende Foredrag, som vi horte igaar af min høitærede Nabo (Schmann). Det vilde fore meget for vidt, dersom jeg her skulde gaae nærmere ind paa Enkelthederne i dette Foredrag, jeg vilde, hoormeget jeg end ellers kunde søle mig opfordret dertil, være altfor bange for dermed at trætte Thinget. Men det forekommer mig dog, at jeg ikke ganske kan lade være at gjøre nogle Bemærkninger med Hensyn til det af ham Anførte. Forsaavidt han vendte tilbage til tidligere Tidens Forhold, skal jeg ikke følge ham videre deri, men skal indskrænke mig til at henholde mig til en Bemærkning, der allerede igaar blev fremsat af et andet æret Medlem af Udvalget (Gstrup), og som forekommer mig at være aldeles afgjørende eller ialfald fyldestgjørende at oplyse det hele Forhold, nemlig den, at saalangt vore historiske Efterretninger gaae tilbage, vides det, at Gudsbeierne frit have disponeret ved Salg og Afhændelse over de dem tilhørende Bønder-

gaarde; de have disponeret over dem samlet, men ogsaa særskilt og i en tidligere Tid netop hyppigst særskilt; der fandt da en idelig Omverling Sted i Besiddelsen af den enkelte Bøndergaard ved Salg og Afhændelse. Jeg skal ogsaa vel vogte mig for at komme ind paa den Controvers, der er bleven ført om, hvorvidt Landgilden var usoranderlig paa Christian den Femtes Lovs Tid efter en ret Fortolkning af en Artikel i denne Lov. Jeg skal alene af den Grund vogte mig derfor, at det altid er forekommet mig, som det utvivlsomt var en Opgave, der slet ikke lod sig løse, at komme paa det Næne med, hvad man dengang har tænkt sig ved den Artikel, hvorefter der her vilde være Spørgsmaal, og det af den ganske naturlige Grund, at man formodentlig slet ikke paa Lovens Tid har tænkt paa det Spørgsmaal, som man senere har reist. Og hvorfor ikke? Fordi det nemlig dengang maatte forekomme som et aldeles ørkesløst Spørgsmaal. Det var Noget, som ikke kunde falde noget Menneffe ind dengang og i en lang Mærække derefter, at tænke paa en Forhøielse af Landgilden. Forholdene vare jo, som bekjendt, paa den Tid og lang Tid senere aldeles stationaire. Jordrenten gik i en lang Tid ingenlunde frem, men snarere tilbage, og, forsaavidt der var Tale om en Forandring i Bøndernes Vilkaar, i Tilfælde af at der stiftedes Fæstere, saa tænkte man ene og alene paa at tilveiebringe en Forandring med Hensyn til Indfæstningen eller, rettere sagt, ikke engang det — ogsaa den blev da betragtet som noget aldeles Underordnet —, men, hvad der var Hovedsagen, paa at tilveiebringe en Forandring i Høveriet. Det var gjennem Høveriet, at det allervæsentligste Bederlag for Brugen af Jorden dengang blev ydet; Høveriet blev spændt saa høit som muligt, og det var meget tidt Tilfældet, at selv de bestemte Landgildepræstationer ikke kunde komme ind, men bleve eftergivne, blot fordi Høveriet skulde bringes tilveie. Dette gik frem i en stadig stigende Grad, fordi der efterhaanden trods det Forbud, der var derimod, bestandig